

Szabadulás a félelemtől

Az igazi olvasás nem jár semmiféle kézzelfogható haszonnal. Nem lesz több pénzünk attól, ha jó könyvet olvasunk, szebbek sem leszünk tőle és sikeresebbek sem. Semmi sem kényszerít tehát arra bennünket, hogy olvassuk. Éppen ez a szép benne. Végre valami, amit nem azért teszünk, mert a lépéstartás kényszere parancsolja. Jó könyvet csak szabad ember olvas.

Csordás Gábor
rovata

A regényírók mostanában nem kényeztetnek el bennünket könnyed, szellemes, szórakoztató olvasmányokkal. Ezt a feladatot az úgynevezett szórakoztató irodalom iparosaira hagyják, akik könnyedség helyett lapos ostobaságokat, szellemesség helyett mások rovására elsütött rossz vicceket, szórakoztatás helyett hazug álmvilágokat kínálnak nekünk. Pedig nem lehetetlen ma sem olyan regényt írni, amelyik arra készít minket, hogy magunkon ne vessünk, hogy három egyetemi diploma nélkül is ráismerjünk arra a világra, amelyben élünk.

A bizonyíték erre Kerékgyártó István új – sorrendben második – regénye, a *Makk ász az Olajfák hegyén*. A történet, amelyről a mű főhőse, egy kiskamasz beszámolójából értesülünk, egyszerű és ismerős. Három család él együtt egy dunántúli kisváros külterki házának közös udvarán. Az egyik nagybácsi hadifogságot megjárt, deklasszált volt katonatiszt, a másik tanulatlan és erőszakos, megrögzött kommunista agitátor. Az időpont 1961 tavasza, a forradalom utáni terror oldódásának, Gagarin űrrepülésének, az első televíziók megvásárlásának korszaka, s hősünk számára ráadásul az első szerelemé. Nem csoda, hogy minden egy kicsit ismerősnek tűnik, hiszen ez az a korszak, amelyben lassan megszilárdultak, tartós alakot öltöttek annak a felemásan modernizált magyar társadalomnak a körvonalai, amelyik lényeges további változások nélkül élte meg és lépte át a huszonegyedik század küszöbét.

Elsősorban a választott elbeszélői nézőpontnak köszönhető, hogy mindez nem válik

nosztalgikus közhelyek halmazává. A kiskamasz naiv bizalommal igyekszik megérteni a környezetében élő felnőttek indítékait. Gesztusaik és cselekedeteik éppen azért lepleződnek le, éppen azért tűnnek számára érthetetlenek és megmagyarázhatatlannak, mert eszébe sem jut hátsó szándékokat keresni mögöttük. Elfogulatlan pillantása szorgos reflektorként világít rá a dolgok látszólagos és valóságos létének kettős körvonalaira, ami az irónia és a szarkazmus kiapadhatatlan forrását képezi ebben a regényben. Az egymás után sorjázó, anekdotikus fordulatok szerepe nem merül ki az olvasó meghitt és ismerős emlékképeinek felidézésében, hiszen a mélyben zajló valódi történés merőben új fényt vet mindezekre. A re-

gény címe játékosan és önironikusan erre a rejtett történetre utal. A történet kezdetén minden szereplő retteg valamitől: a főhős Vendeltől, a szomszéd udvarban lakó torzszülöttől, a felnőttek a „vörös Gyulától”, a hatalomnak a családba befurakodott képviselőjétől. Amiképpen Jézus az Olajfák hegyén győzedelmeskedett a halálos rettegésen, ők is felülke-

rekednek végül félelmeiken. Csakhogy amíg a kiskamaszt az újszövetségi történet szellemében a másik lény iránt feltámadó rokonszenv és szeretet vezérli, addig a felnőttek csak újabb hazugság és manipuláció révén szabadulhatnak. A regény ezáltal mond metsző és fanyar ítéletet a korról, a maga módján járulva hozzá a világ értékrendjének helyreállításához. ■

